

Benedek Elek

## SÍKOS A HÓ, SZALAD A SZÁN

Hajtott a vágy, gyerekek, le a szülőházamba, a girbe-görbe Székelyföldre, hogy lássam a téli világot. Vajon olyan-e, mint volt régen, szép gyermekkoromban? Itt a nagyvárosban, ezektől a házóriásoktól nem is lehet látni a telet. Érezzük a hideget, nem látjuk a szépségét.

Alig hull le a hó, söprik, lapátolják, lomha nagy szekereken viszik, csak nagy ritkán esik meg, hogy egy-egy csengős szán végig siklik az utcákon! „Ki a mezőre, látni a tavaszt!” – dalolja Petőfi. Ki a mezőre, látni a telet. A mezőre s az erdőre.

Oda mentem én. Lelkemben csak úgy rajzottak a gyermekkori édes emlékek, míg a csengős szán repült velem a vasúttól kicsi falum határa felé. Ó de szép ez a téli világ! Ameddig a szem ellát, fehér lepedő takarja a földet. Egy-egy károgó varjúcsapat száll el fölöttem: ez az egész feketeség a végtelennek tetsző fehérségben.

Jégvirágok nyílnak a fák lehajló ágain. Mint-ha most még szebb volna az erdő, mint nyáron. Az ártatlanság színe földön és fán. S hová lett az erdő muzsikája? „A dalos madarak mind elnémultanak...”

Rengeteg erdő közepén repül a szán s csak a lovak csengője zavarja a halálosnak tetsző csendet. A lovak prüsszkölve, nagyokat fújva vágtatnak, meg-megrázzák a fejüket, mely most tele van aggatva apró csengőcskével. Büszke, Szellő alig érzi, hogy van valami utánuk, a síkos úton magától csúszik a szán. Látszik, hogy kedvüket lelik a gyors iramlásban.

Egyszerre csak magas hegy mered elénk. Kanyarogva, kígyózva halad fel az út a Murgó tetejére, honnét felséges kép tárul elénk. Látjuk a határszéli havasokat, a rengeteg erdőségeket, fehér lepelbe borulva mind. Alszanak, mélyen alszanak. És lent a völgyben a fehér falu és fehér fedelű házak. Csak a kéményeken gomolygó, szállongó füst mutatja, hogy élet van odalent.

Megállunk egy pillanatra, de a csípős hidegben nyugtalanul toporzékolnak a lovak: tovább, tovább! A fennsíkon csípős szél kerekedik, de a jó meleg bundában kinevetjük Szél úrfit. Itt az arcunk, azt csípheted, rózsát festhetsz rája. Köszönjük neked, Szél úrfi, igazán jól esik. Aztán szép csöndesen leereszkedünk a hegy túlsó oldalán, kanyarogva, kígyózva, egy döccenés nélkül, kellemes bágyadság szállja meg egész valónkat: ha nem pajzánkodik Szél úrfi, talán álomba ringatóznánk.

De nini, hogy megelevenedett az erdő! Hosszú sorban mendegélnek lovak, ökrök, utánuk az alacsony szánra kötve egy-egy hatalmas szálfá csúszik, néhol a síkos úton keresztül állják az utat, nem tudnak haladni egyenesbe. Büszke, Szellő meg-megtorpannak, táncolnak, míg egérutat kapnak a szálfák nagy sokaságában.

Közbe-közbe gyalogszánkók mellett vágtatunk el: szegény napszámos emberek maguk húzzák az erdőn összeszedett ágbogát. Nyáron a hátukon cipelik a tűzre valót, most hatannyit is visznek a szánkójukon, mely szinte magától csúszik a simára vert úton.

Embertől, állattól népes az erdő s mégis csöndes. A köveket eltemette a hó, nem kell biztatni az állatokat hangos csálézással, a lovak se várják: gyí te, gyí, bár az utánuk csúszó szálfából kitelnék három szekérre való. Most az ideje, most, hogy a falusi ember ellássa magát télre, nyárra, egész esztendőre tűzifával, most, míg tart a pompás szánút, míg a nap, Isten áldott napja meleget nem süt s egyszerre csak volt hó, nincs hó, piszkos, fekete sárba keveredik a ragyogó fehérség.

Ahol ni, már látom a kicsi falunk tornyát. Még egy kanyarodó, előtűnedeznek a házak is. Némán húzódnak meg a lankás hegyoldalak aljában, nem integetnek, nem mosolyognak felém a piros cserepes háztetők, fehér lepedőbe burkolódzott valamennyi. A kapuk előtt im nem álldogálnak emberek, a hasadékokon nem kukucskálnak ki kandi gyermekfejek.

Vajon hová lettek? Tudom már, tudom. Ott lesznek a patak jegén, ott. Hosszú ösvények fénylenek a befagyott patakon s csapatostul csiszonkáznak végig. Egyik-másik felbukik, nagyot hempereg a havas jégen, van nagy kacagás. Uccu, talpra, sebj, Gyurka. Én is így csináltam gyermekkoromban, mint te. S ni, lásd, hogy megöregedtem. Hej, ha még egyszer kötétek állhatnék, soromra várva, míg végigcsusszanhatok azon a tündöklő, fényes ösvényen, rózsás arccal, vidám kedvvel. De ni, lásd, szánra szorultam: ott a helye az öreg embernek.

Van-e nektek olyan korcsolyátok, mint amilyen nekem volt? Fából volt faragva, a csizmám orrára hajló kampója volt annak, madzaggal rákötöttem, bogoztam a lábamra, aztán hajrá, ki a Csikorra hegy tetejére! Tízszer is kimásztam a tetőre, csak hogy onnan a korcsolyán leereszkedhessem, szélnél sebesebben, le a hegynék aljába. Ez volt a mulatság, gyerekek. Ki-kisiklott talpam alól a korcsolya, belevágódtam a hóba, oda se neki! Újra ráültem az én paripámra (egyik se kért ablakot) s szaladtam le a hegyoldalon, nem törődve Szél úrfival, ki szemem közé csapta a havat.

Ahol ni, látom, mint iramlanak le a Csikorra tetejéről a fiúk. Az én pajtásaim ezek. Szakasztott ilyenek voltak ők, kik régen, nagyon régen hangos kedvvel ereszkedtek le Csikorrának tetejéről. Most mind öregedő emberek, csöndesen ballagnak a szán mellett, hozván az erdőről azokat a hatalmas szálfákat, melyeknek tüze mellett este majd melegedtek, gyerekek, áhítattal hallgatván a mesemondást.

A meleg szoba nemcsak meleg, van ennek a melegnek édessége is, ha előbb rózsásra festette arcunkat a hideg. Csak akkor érezzük igazán, hogy „barátságos meleg szobában” a boldogság. A kandallóban vígan lobog, pattog a tűz, a ház népe mind oda gyülekszik, s a hosszú téli estén nem győzik elmondani a rövid nap kedves élményeit.

Tudják, kinek a szánja borult fel. (Hál’ Istennek, nem esett semmi baj, ugyan mi is eshetnék a puha hóban!) Elősorolnák, ha tudnák, hogy melyik gyerek hányszor terült el a jégen s megemlékeznek még a cigánypurdékról is, kik mezítláb csiszonkáznak a jégen, s a nátha messziről elkerüli őket! Hát ilyen csudát ki hallott. Aztán a nap eseményeiből mégis csak kifogynak s kezdődik a mesemondás: hol volt, hol nem volt, heted-hét országon is túl, ahol a kurta farkú malac túr...

Későre jár az idő, mikor elakad a mesemondás. A gyermekek szempillája leragad, alszanak, álmukban nagyokat nevetnek. Vajon min nevethetnek? Bezzeg hogy valamelyik elesett s hempergőzik a jó puha hóban...

*Az Én Újságom, 1905/7.*